

Mijo Škvorc, biskup

IVAN MERZ — NAKON PEDESET GODINA

Iste sudbonosne 1928. godine nebo se nad Hrvatskom dvaput smračilo. U svibnju je zaplakala katolička, u lipnju nacionalna Hrvatska. Umro je mladi vođa probuđenoga katolicizma Ivan Merz, poginuo je vođa hrvatskoga naroda Stjepan Radić. Odonnda do danas svakojako nas je vijala naša zlehuda narodna sudbina, da ukrademo riječi A. G. Matošu.

Po jednoj strani lomila se i čudno posrtala hrvatska politika. No to nije naša tema. S druge strane, u isto vrijeme — ovo pola stoljeća tresе našu crkvenu povijest. Ivan je otišao kad se katolicizam cijepao i rascijepao. Da je ostao na životu, bio bi upao u opasno velike krize. Orlovstvo, kome je posvetio dušu i djelo, dokinuto je. Iz njega se javio pokret istog duha, ali drukčije organizacije — križarstvo. U križarima gori vatra slična onoj u Ivanovu srcu — oduševljenje za Žrtvu, Euharistiju, Apostolat — za papu, biskupe, svećenike i laikat. Ivanove se misli citiraju, njegove zasade poštuju, njegovi životopisi izdaju i čitaju. Napose je značajna liturgijska obnova, sakramentalni život, određena disciplina duha i tijela. To je Merčeva baština.

Crkva prolazi kroz tešku situaciju. Pritisak sa strane vlade, sa strane službenih organizacija (Sokola, na primjer), propast konkordata, jačanje ateizma — sve je to izazivalo reakciju vjernika. Budi se želja da se pođe u dubinu, jer novi tip KA nije valjda nikoga potpuno oduševio.

No nakon 1945. to je jednostavno prekinuto. Ivan bi se — da je ostao na životu — do 1945. valjda snalazio. Što bi se tada zbilo? Kako bi gledao na zatvorene i ušutkane svećenike, na redovničke zajednice bez orijentacije, na dokinuti tisak, na poništene organizacije? Da li bi pasivno čekao i dočekao Drugi vatikanski sabor, na koji su smjerale mnoge njegove izjave i inicijative? Bi li šutke prešao preko tolikih osuda,

krvavih obračuna, osvete i napadaja? Ne bi li na brisanom prostoru smišljao novi, tihi, milosni start? Ne bi li — recimo — pojačao unutarnji, kontemplativni, liturgijski život? Ne bi li prije, no što smo to mi učinili, gledao oko sebe — i u vanjskom svijetu pronašao te odanle prenio nov način duhovnosti i organskoga života?

Bi li Ivan u ovom ateiziranom razdoblju povijesti toliko okretao srce prema povijesnim datumima, koji ponešto uzbuđuju mase, ali se masovnim svečanostima ne pretvaraju u praktični dnevni vjerski život? Bi li se oduševljavao za hodočasnički poluturizam, koji se može i dobro upotrijebiti, ali može ostati porazno prazan, bez milosti, bez obnove? Bi li pristao da se u župskim zajednicama čuva feudalni duh, bez potresa, bez misijskog elana, bez punosvjesnog karitasa i smisla za zajedništvo?

Ne čini li se da bi taj Božji Orao dobro uočio naše suvremene rane, te ih liječio znalački, s Kristom i s Djevicom? Ne bi li upozorio na metaetičko brdo krivnje, na zla koja rastu, na psovke, koje nisu u jeziku tuđe tijelo, makar jezik čistili od tuđica? Na pijanstvo, koje nas truje makar nadolazile novčane krize? Na pokolj nevinih — nerođenih, u vremenu kad se veliča dijete? Ne bi li Ivan dnevice razmišljao kako da se dignemo s fatalne crte smrti — s leđišta opstanka — videći da su nam grobovi tako brojni, a kolijevke tako prazne? Ne bi li nam nešto rekao o našoj neslozi i jalu, o sumnjičavim napadima, objedama i otvorenim prijetnjama? Što bi mislio o mučnoj situaciji u nekim redovničkim zajednicama, o odnosima između hijerarhije i klera? Ne bi li nam rekao da nije dovoljno mahati koncilskim dokumentima, jer mogu čovjeka strahovito udariti po glavi? Što bi kazao o našem tisku, o smutljivim napisima, o skandaloznim vijestima, o čudnim izjavama?

Ivan bi — tako zaključujemo iz njegova djela i njegova srca — mirno ostavio vihoru povijesti mnoge vanjske forme nekadašnjeg rada i inicijativa. Vanjsko organizacijsko djelovanje, uniformu, značke, sletove, sastanke ... Poveo bi nas na bitno, prema Isusovoj preporuci: *Duc in altum* — Roni u dubinu! Tražio bi svakako jaču osobnu, proživljenu, pameću obasjanu, milošću utvrđenu vjeru. Preko papinstva bi dosljedno primao Objavu, preko liturgije nutarnju krv, preko sakramenata milosni zagrljaj, preko molitve svježinu neba i susreta s Bogom, preko socijalne otvorenosti sve širu ljubav, preko Duha Svetoga raspoznavanje duhova u sebi i oko sebe. To je od Ivana ostalo, to živi i danas, Ivan bi s time živio među nama i danas — u svojoj 82. godini života.

Gledamo ga, malo pognuta, vedra i zamišljena, kako nam pokazuje stazu na adoraciju pred Bogom, na smisao patnje pred vlastitim srcem, na slogu s braćom ljudima. To nam je uza sve religiozno nevrjeme omogućeno. — Kako je Ivan znao što nas malo zna — ili se malo nas usuduje! Njegov govor o Euharistiji, njegove Mise, njegovi pokloni! — Kako je Ivan svjesno grizao tvrdo drvo Križa, govoreći da to nije literatura! Smi-

sao za ono što nas razapinje danas, i ljubav za ono što nam Bog šalje sutra. I osama, i tjelesna patnja, i dragovoljno preuzeta pokora, I ukus za oštriji način života — pomogoše mu da zagospodari svijetom osjetila, nagona i podsvijesti u sebi; da se izdigne nad uživački, tehnizirani, materijalizirani, rastreseni i prokleta dosadni svijet oko sebe. — Ne bi li Ivan s nama danas i u svakome od nas prepoznao svoga brata? Branio je protivnike u doba oštrih polemika riječima: I oni su katolici, primaju Euharistiju, samo drukčije misle nego mi. Nikad nije tjerao ljude u istu političku stranku, na isti kulturni kolosijek, na ista društvena rješenja. Želio je da se nađemo u bitnome, da se pluralistički otvoreno razgovaramo o nebitnome, a da se ljubimo u svemu, kako je to preporučivala zdrava kršćanska starina. Kad bi se sve to ostvarilo. Bog bi nas više ljubio, sotona više progonio. Duh više vodio, Marija više štitila — a mi bismo bili radosniji i sretniji.

Ivan bi danas bio i zanimljiv i obljubljen jer je volio mlade, jer je volio laike, jer je volio Crkvu i Mariju. Naoko je to shvatljivo, ali svi u tome ne uspijevaju. — Mladi su, čuli smo od Svetog Oca Ivana Pavla II., i danas za svijet, za Crkvu, za Papu zadatak broj jedan. Uz socijalno ugrožene živi svijet mladih psihološki i moralno ugrožen. Mnogi bez obitelji, mnogi zavedeni propagandom ateizma i nemoralna, mnogi prerano otuđeni samima sebi. Ivan bi bio na fronti mladih, u to ne sumnjamo. Kakva izazovna opomena!

Ivan je volio kršćane laike, kakav je i sam bio. Volio je članove Naroda Božjega, kojima se otvara prava Crkva i zove ih na milost u njima, na suradnju oko njih. Usred laika je živio, budio ih na vjernost, otkrivao im dostojanstvo u Kristu. Danas bi — u duhu Koncila — sigurno poželio otvoreniju dušu klera, otvorenija svetišta i župne dvorove, prisutnost u vijećima Crkve, veću unutarcrkvenu odgovornost. S njihove opet strane ljubav prema učiteljstvu, hrabrost za akciju, shvaćanje znakova vremena u poniznosti. Znamo da je Ivan zamislio i poželio »laičko redovništvo«, posvetu i zavjetno predanje u svijetu. Nije toga ostvario. No njegovo je nadahnuće rodilo preko vjerne Marice Stanković svjetovni Institut Suradnica Krista Kralja. Taj prvi autohtoni pokušaj da Duh Sveti povede odvažne na riziko zavjetovanih laika, morao bi postati izazov i za muški svijet. Nije li dozrelo vrijeme da prokušani karakteri počnu djelovati zavjetovano, bez buke, bez nepotrebne senzacije, ali uvjerljivo i uspješno?

Ivan je volio Crkvu. To bi bila njegova neugasiva ljubav i u naše dane. Ljubio bi je u Duhu Svetomu, u njenoj slojevitosti svećeništva, učiteljstva, vodstva, aktivnog i misijskog angažmana. Crkvu sabranu na našem tlu, zabrinutu za čovjeka, otvorenu čovjeku. Jednu, svetu, katoličku, apostolsku, Marijinu i mučeničku Crkvu!

Ivan je volio Mariju. Kao da je već onda imao kao devizu života devizu sadašnjeg Svetog Oca: Totus tuus! Lurd, Bistrica, Remete, Kame-

nita vrata, Djevičin kip u sobi, krunica u ruci, predavanja o Mariji, zavjet čistoće na blagdan Bezgrešne, apostolat u savezništvu s njome prije svega u svojoj obitelji... to je sjećanje, to bi bili poticaji. Bio bi to program. I opomena i obećanje. Naš katolicizam je nezamisliv bez Marije, koja nas štiti pred Bogom, jer smo grešni. Koja nas vodi u apostolatu, jer poput nje želimo svjedočiti. Totus tuus!

Da završim! Ivan Merz — svete uspomene — nakon 50 godina postaje u našoj Crkvi sve prisutniji. Ne samo zbog procesa za proglašenje blaženim, ne samo zbog više životopisa koji su o njemu napisani, ne samo zbog štovanja koje dnevice, napose kod mladih raste, nego jednostavno kao darovana milost. Gratia externa. Nikakva tutnjava riječi, nikakvi reklamni mitinzi, niti apologija protiv nekoga — nego svjedočenje za Nekoga, za Jedino Dobroga i Vrijednoga, za Oca. Što nam taj čovjek želi podrobnije reći, to će objasniti predavanja i diskusije, kojima se veselimo — i prava merčevska bratska ljubav, koja će pratiti ovaj komemorativni simpozij. Dobro došli! Hvala!